

УДК 37.091.212 (73)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-94-1-112-121>

НЕТРАДИЦІЙНІ СТУДЕНТИ ЗВО США

О. І. Козьменко

ORCID 0000-0002-7063-2324

У статті розглядається проблема визначення характеристик сучасних американських студентів. Демографічні зміни США 1970–х років сприяли появі нового студентського контингенту. Якщо до того часу ЗВО мали здебільшого справу з тими студентами, хто закінчили навчання в школі й одразу вступили до університету або коледжу, присвячували увесь час виключно навчанню (не працювали) і не мали фінансових труднощів, то зараз такі студенти складають лише чверть контингенту здобувачів вищої освіти. Тобто освітяни працюють здебільшого зі студентами, які мають певні відмінності, порівнюючи з традиційними студентами. Така категорія отримала назву «нетрадиційні студенти». На початку XXI століття з'являється низка досліджень, які визначають особливості цієї категорії студентів і доводять користь використання їхнього досвіду. У статті аналізуються наукові пошуки представників американської педагогіки, наводяться погляди щодо визначення категорії «нетрадиційні студенти». Спочатку до таких студентів відносили тих, кому на момент вступу до ЗВО було понад 24 роки, хто не мешкав у гуртожитку й не навчався на денній формі навчання. Поступово це визначення змінювалося, й науковці на початку XXI століття доповнили його сьома різними характеристиками. З'явилися три категорії нетрадиційних студентів за ознаками кількості наявних характеристик. Але не всі освітяни визнавали цю проблему, й довгий час ставлення до таких студентів демонструвало кілька різних підходів, які наводяться у статті. Останнім часом значно поширилося визначення нетрадиційних студентів, і зараз науковці вважають, що вони, крім визначених ознак, можуть бути «представниками першого покоління», особами з низьким соціально-економічним статусом, представниками етнічних меншин, іммігрантами тощо. Отже, у сучасній вищій освіті зараз переважають студенти, які мають певну кількість нетрадиційних характеристик, тому американським ЗВО вкрай необхідно надати увагу цим студентам та створити умови досягнення успіху.

Ключові слова: американські студенти, нетрадиційні студенти, ЗВО США, успіх, підходи до нетрадиційних студентів, студенти «першого покоління».

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Наприкінці 1960-х – початку 1970-х років у США розпочалася масова популяризація вищої освіти та розширення її системи. Водночас із цим рухом, показники якості освіти почали знижуватися. З огляду на таку ситуацію багато закладів у середині 1970-х років почали змінювати освітню політику й докладати багато зусиль щодо покращення показників успіхів. Увагу було спрямовано на дослідження потреб студентів і урахування зміни їхніх характеристик (Thelin, 2004). Приймальні комісії й Центри зі справ студентів закладів вищої освіти визнали унікальні характеристики студентів того часу та окреслили умови навчання, які необхідні тим студентам, що не відповідали традиційному профілю студентів віком від 18 до 22 років денної форми навчання. У цю епоху установи почали використовувати термін «нетрадиційний студент» для того, щоби визначити студентів, які мали певні характеристики та можливість навчатися у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Ті розробки щодо проблеми успішності навчання, розвитку й утримання студентів, які проводилися ще у 1980-ті роки (В. Тінто, П. Біл, Л. Ноел, О. Ленінг, П. Біл і К. Сауер), мали за мету дослідити проблеми «традиційних» студентів, але не враховували особливості студентського контингенту, характеристики якого значно змінилися у зв'язку з демографічними змінами. Роботи О. Астіна, Дж. Ку, Е. Паскарели та П. Терензіні наприкінці ХХ – початку ХХІ століття також підкреслюють проблему не врахування характеристик профілю студентів під час освітнього процесу. Значний внесок у дослідження різних аспектів проблеми нетрадиційних студентів зробили такі науковці, як Д. Вударт, Дж. Дональдсон, Д. Кілгор, С. Комівз, Дж. Комптон, Б. Мецнер, К. Огрен, М. Парсон, Дж. Райс, Дж. Саммерскілл, А. Сейдман, Б. Таунсенд, Е. Фейрчайлд, С. Чой та ін.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Хоча нетрадиційні студенти завжди були присутніми в коледжах та університетах упродовж всієї історії США, термін «нетрадиційні» та дослідження цієї групи студентів характеризує їх як нетипові (Ogren, 2003). Найчастіше це були випускники шкіл із задовільним середнім балом, представники соціального класу з

прибутком нижче середнього, батьки яких майже всі не мали вищої освіти. Відсутність уваги з боку закладів вищої освіти до різноманіття етнічних, вікових і соціальних чинників цих студентів створює додаткові перепони на шляху їхнього успіху. Один зі способів зрозуміти історичні характеристики та оцінити переваги нетрадиційних студентів – це дослідити їхні особливості та врахувати їхній досвід у роботі закладів вищої освіти, місією яких є досягнення успіху цих студентів (Ogren, 2003).

Мета статті – визначити характеристики сучасних студентів американських закладів вищої освіти, охарактеризувати підходи до вивчення особливостей нетрадиційних студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Довгий час ознаками традиційних студентів у США були такі характеристики: наявність документа про середню освіту, вступ на денну форму навчання одразу після закінчення школи, залежність від фінансової підтримки батьків і відсутність роботи в студента протягом навчального року. Уже наприкінці ХХ століття з'являється поняття «нетрадиційні студент» і подальші розвідки демонструють розширення критеріїв цього терміну. У 1999 – 2000 роках лише 27% студентів відповідали традиційним критеріям, відповідно 73% усіх студентів були певним чином «нетрадиційними» (Chou, 2002). Як зазначено у звіті Міністерства освіти США, «порівнянні дані для попереднього покоління не доступні, але той факт, що значна частина змін демографічних характеристик відбулася у 1970-х роках говорить про те, що «нетрадиційні студенти» не є нещодавнім явищем» (Chou, 2002). У 1985 році науковці Дж.Бін та Б.Метцнер надали визначення нетрадиційного студента як особи віком понад 24 роки, який не мешкає в гуртожитку, навчається заочно або дистанційно (Bean, & Metzner, 1985). На зламі століть ця дефініція стала включати ще і студентів першого покоління, які визначаються як студенти, що навчаються в університеті чи коледжі, та батьки яких не мають вищої освіти (Pike, & Kuh, 2005). За оцінками, у 2014 році орієнтовно 24% від загальної кількості студентів у США – це студенти першого покоління, що на той час складало понад п'ять мільйонів студентів (National Center for Education Statistics, 2014). У подальшому цих студентів ставало все більше й зараз ця когорта складає суттєву частину нетрадиційних студентів.

У 2016 році Моллі Парсонс представила дослідження «Студенти першого покоління: прогнозування академічного успіху та утримання» (First generation college students: predicting academic success and retention) (Parsons, 2016). Завданням роботи стало дослідити досвід та проблеми студентів першого покоління на першому курсі в університеті та визначити

фактори, які прогнозують успіх та утримання цих студентів. Зокрема, М. Парсонс було досліджено вплив різноманітних чинників на такі показники успіху тих студентів, батьки яких не мали вищу освіту, як сукупний середній бал академічної успішності на першому курсі та рівень утримання студентів під час переходу з першого на другий курс. Фактори, що на думку автора впливають на успіх є: демографічні чинники (стать, етнічна належність, сімейний дохід та спеціальність), попередня академічна підготовка (середній бал навчання в школі), психосоціальні фактори (рівень наполегливості, соціальна адаптація, ностальгія за домом та рідними, фінансові труднощі та зобов'язання перед закладом). У дослідженні зазначено, що такі студенти частіше обирають заклади вищої освіти, що розташовані поблизу їхнього помешкання, мають нижчий рівень академічної успішності, відчувають більші фінансові труднощі та напругу в стосунках з однолітками в групі (Parsons, 2016).

Зараз визначення нетрадиційних студентів виглядає у такий спосіб: «нетрадиційний студент – це той, хто має будь-яку з цих характеристик: затримка зарахування (не вступає до закладів вищої освіти в тому ж календарному році, коли він/вона закінчи(в)ла середню школу; відвідує навчання частково (принаймні частину навчального року); працює повний робочий день (35 годин або більше на тиждень) під час навчання; вважаються фінансово незалежними з погляду надання фінансової допомоги; має утриманців, окрім шлюбного партнера (зазвичай діти, але іноді інші родичі); є батьком-одиначком або матір'ю-одиначкою (або не заміжня/одружений, або одружений/заміжня, але розлучений(а) і має дітей); не має свідоцтва про середню освіту (закінчив середню школу з довідкою (сертифікатом про закінчення навчального закладу) або не закінчив середню школу взагалі)» (Choy, 2002, с. 2-3). Якщо студент має хоча б одну з цих характеристик його вважають «мінімально нетрадиційним», тих, хто мають 2-3 ознаки з цього переліку, вважають «помірно нетрадиційним», і якщо в студента 4 і більше характеристики – це «високо нетрадиційний» студент» (Choy, 2002, с. 2-3). Отже, Національний центр статистики освіти (2002) визначив нетрадиційних студентів за характеристиками термінів прийому на навчання, зайнятості, сімейного статусу, кількості часу, витраченого на відвідування занять (Choy, 2002).

Пізніше характеристику «нетрадиційного» студента доповнили такі студенти, яким на момент вступу вже виповнилося 22 роки, вони мають низький соціально-економічний статус, є представниками етнічних меншин або іммігранти (Compton et al., 2006).

Департамент освіти США (2017) повідомляє про більшу кількість таких студентів, заявляючи, що 74% всіх студентів мають принаймні одну нетрадиційну характеристику, 66% переходять з одного закладу до іншого, а 63% є студентами «першого покоління» (U.S. Department of Education, 2017).

Варто зауважити, що на думку науковців, термін «нетрадиційні студенти» означає, що заклади вищої освіти не враховують характеристики або не цінують досвід цієї групи студентів (Komives et al., 2003). Насправді, нетрадиційні студенти вже давно є новою більшістю в системі вищої освіти США, і науковці, на чолі з С. Комівз, запропонували припинити використання терміну «нетрадиційний» та замінити його широким терміном «студенти» (Komives et al., 2003; с. 651).

«Нетрадиційні студенти», як вони визначаються в дослідженнях, з'явилися в минулому столітті як важлива частина студентського контингенту в закладах вищої освіти, але багато установ, як і раніше, вважають традиційних студентів нормою й будують свою роботу на досвіді навчання таких студентів (Komives et al., 2003).

У 2007 році, аналізуючи дослідження, присвячені різноманітним питанням вищої освіти, науковці Дж. Дональдсон та Б. Таунсенд з'ясували, що в науковій літературі представлені різні підходи до нетрадиційних студентів. Автори класифікували ці підходи за чотирма типами ставлення до нетрадиційних студентів. Перший тип дослідники назвали – «відсутні (невидимі) студенти» через те, що в дослідженнях науковці не звертають увагу на цих студентів. Дж. Дональдсон і Б. Таунсенд з'ясували, що серед 3219 статей у наукових педагогічних журналах лише 1,27% висвітлювали питання про нетрадиційних студентів. Така помітна відсутність досліджень щодо нетрадиційних студентів у літературі про вищу освіту викликає занепокоєння з огляду на той факт, що ігнорування цієї теми в журналах «може свідчити про те, що ця проблема не вважається значущою і відповідною галузі вищої освіти» (Donaldson, & Townsend, 2007, с. 27). Отже, можна припустити, що мала кількість публікацій про нетрадиційних студентів свідчить про невизнання цієї проблеми в закладах вищої освіти, хоча кількість студентів такого типу значно зростає кожний рік (Komives et al., 2003). Наступні три типи ілюструють уявлення про нетрадиційних студентів на засадах того, як ця проблема обговорюється в наукових дослідженнях. Другий тип демонструє ставлення до нетрадиційних студентів, як «визнані, але знецінені студенти», тобто такого роду дослідження визначають нетрадиційних студентів як проблемних, різних чи інших, їх визнають, але не цінують. Традиційні студенти в цих

дослідженнях розглядаються як норма та основа для вивчення проблем утримання та досягнення успіху (Donaldson, & Townsend, 2007).

Як традиційні, так і нетрадиційні студенти стикаються з проблемами під час навчання, однак дослідження цього типу мають тенденцію зосереджуватися лише на недоліках нетрадиційних студентів та не опікуються питанням задоволення потреб таких студентів. Нетрадиційні студенти мають більше перешкод на шляху досягнення успіху через обставини, пов'язані із сім'єю, роботою, недостатністю фінансів, психологічними проблемами та інституційними бар'єрами. Визнання вищою освітою викликів щодо нетрадиційних студентів може сприяти подоланню потенційних бар'єрів на шляху до успіху цих студентів, але не враховує унікальні характеристики та досвід цього студентського контингенту.

Третій тип ставлення вказує на дослідження, які визнають нетрадиційних студентів, однак відокремлюють їх від традиційних студентів і використовують традиційних студентів як основу для порівняння (Donaldson, & Townsend, 2007). Протягом багатьох років термін «нетрадиційний» відображав інституційне визнання цього типу студентів, але порівнюючи зі стандартними традиційними характеристиками студента (вік – від 18 до 22 років, денна форма навчання, проживання в гуртожитку). Дослідження такого типу розглядають нетрадиційних студентів як значущу частину студентського контингенту, але порівняння з традиційними студентами слугує свідченням того, що нетрадиційний досвід є нетиповим (Ogren, 2003). У такого типу дослідженнях визнається, що така характеристика студента, як проживання поза межами кампусу свідчить про нетрадиційність студента (Donaldson, & Townsend, 2007).

Останній четвертий тип ставлення – «визнання нетрадиційного студента» – свідчить про зацікавленість науковців у вивченні характеристик і досвіду таких студентів, визнання їхньої цінності. У своїх дослідженнях педагоги звертаються до проблем нетрадиційних студентів і підкреслюють важливість розширення можливостей цих студентів через розуміння їхніх потреб і особистих обставин. Такі статті допомагають краще зрозуміти цих студентів, а також те, як їхні нетрадиційні характеристики позитивно впливають на досвід навчання (Komives et al., 2003; Ogren, 2003). Дослідження цінності нетрадиційних студентів та їхнього досвіду є ключовою особливістю цього типу ставлення науковців. У своїх роботах освітяни з подібним типом сприйняття акцентують увагу на позитивних якостях нетрадиційних студентів, наприклад, така характеристика студента, як поєднання роботи та навчання, сприяє формуванню міцної студентської ідентичності й надає певного статусу

серед колег. На думку науковців, поєднання роботи з навчанням має певні переваги. Наприклад, 26% працевлаштованих студентів вважають, що робота допомагає їм із навчанням, а 55% зазначають, що робота допомагає їм підготуватися до кар'єри (Choy, 2002). На відміну від інших типів, дана перспектива дослідження дозволяє вивчити баланс роботи й навчання та визначає факт того, як позитивна студентська ідентичність впливає на успішність студентів. Отже, можна припустити, що серед розглянутих типів ставлення до нетрадиційних студентів, найбільш позитивний вплив на розвиток дослідження їхнього досвіду та особливостей має четвертий тип. На думку авторів дослідження, нетрадиційні студенти продовжують представляти більшість студентів, які навчаються в коледжах та університетах та відрізняються різноманітністю. Дослідження в межах четвертого типу підвищує статус нетрадиційного студента, уявлення про вищу освіту та допомагає визначенню пріоритетів того, як найкраще сприяти їхньому успіху (Donaldson, & Townsend, 2007).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Підбиваючи підсумки, доречно сказати, що сучасні студенти дуже відрізняються від тих студентів, для яких були створені заклади вищої освіти на початку ХХ століття. Навчання в закладах, які не надають умов для досягнення успіху, є вкрай важким завданням для цих студентів, особливо, коли їхнє особисте визначення успіху відрізняється від бачення успіху закладу. Три чверті всіх американських студентів у 1999–2000 роках мали хоча б одну нетрадиційну характеристику. І зараз ця тенденція поширюється. Заради ефективного навчання та створення відповідних програм підтримки подальших розвідок потребує аналіз характеристик сучасних студентів. Варто згадати про різноманіття етнічного складу контингенту ЗВО та гендерні особливості, оскільки наразі расові та етнічні меншини складають набагато більшу частку студентського населення, ніж це було минулого століття, а кількість студенток у закладах вищої освіти значно переважає чоловічий контингент. Переосмислення поглядів та ставлень до категорії «нетрадиційних» студентів із боку освітян, може сприяти успіху цих повноправних учасників навчального процесу.

Література

1. Bean J. P., & Metzner B. S. A conceptual model of nontraditional undergraduate student attrition. *Review of Educational Research*. 1985. Vol. 55. Pp. 485-540.
2. Choy S. Non-traditional undergraduates. (NCES 2002-012). Washington, DC: National Center for Education Statistics. 2002. URL: <http://nces.ed.gov/pubs2002/2002012.pdf> (дата звернення: 17.01.2020).

3. Compton J. I., Cox E., Laanan F. S. Adult learners in transition. *New Directions for Student Services*. 2006. Vol. 114. Pp. 73-80.
4. Donaldson J. F., Townsend B. K. Higher education journals' discourse about adult undergraduate students. *The Journal of Higher Education*. 2007. Vol. 78(1). Pp. 27-50.
5. Komives S. R., Woodard D. B. Associates. *Student services: A handbook for the profession*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2003.
6. National Center for Education Statistics: Back to school statistics. 2014. URL: <http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=372> (дата звернення: 26.04.2015).
7. Ogren C. A. Rethinking the "nontraditional" student from a historical perspective: State normal schools in the late nineteenth and early twentieth centuries. *The Journal of Higher Education*. 2003. Vol. 74(6). Pp. 640-664.
8. Parsons M. First generation college students: predicting academic success and retention. Master of Science thesis. Colorado State University. 2016.
9. Pike G. R., Kuh G. D. First and second generation college students: A comparison of their engagement and intellectual development. *Journal of Higher Education*. 2005. Vol. 76 (3). Pp. 276-300.
10. Thelin J. R. *A history of American higher education*. Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press. 2004.
11. U.S. Department of Education. *Reimagining the Role of Technology in Higher Education: A Supplement to the National Education Technology Plan*. Washington, DC: Office of Educational Technology. 2017.

References

1. Bean, J. P., & Metzner, B. S. (1985). A conceptual model of nontraditional undergraduate student attrition. *Review of Educational Research*, 55, 485-540 (eng).
2. Choy, S. (2002). *Non-traditional undergraduates. (NCES 2002-012)*. Washington, DC: National Center for Education Statistics. Retrieved from <http://nces.ed.gov/pubs2002/2002012.pdf> (date of appeal: 17.01.2020) (eng).
3. Compton, J. I., Cox, E., & Laanan, F. S. (2006). Adult learners in transition. *New Directions for Student Services*, 114, 73-80 (eng).
4. Donaldson, J. F., & Townsend, B. K. (2007). Higher education journals' discourse about adult undergraduate students. *The Journal of Higher Education*, 78(1), 27-50 (eng).
5. Komives, S. R., Woodard, D. B., & Associates. (2003). *Student services: A handbook for the profession*. San Francisco, CA: Jossey-Bass (eng).
6. *National Center for Education Statistics: Back to school statistics* (2014). Retrieved from <http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=372> (date of appeal: 27.04.2015) (eng).
7. Ogren, C. A. (2003). Rethinking the "nontraditional" student from a historical perspective: State normal schools in the late nineteenth and early twentieth centuries. *The Journal of Higher Education*, 74(6), 640-664 (eng).
8. Parsons, M. (2016). *First generation college students: predicting academic success and retention*. (Master of Science thesis). Colorado State University (eng).

9. Pike, G. R., & Kuh, G. D. (2005). First and second generation college students: A comparison of their engagement and intellectual development. *Journal of Higher Education*, 76 (3), 276-300 (eng).
10. Thelin, J. R. (2004). *A history of American higher education*. Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.
11. U.S. Department of Education. (2017). *Reimagining the Role of Technology in Higher Education: A Supplement to the National Education Technology Plan*. Washington, DC: Office of Educational Technology (eng).

НЕТРАДИЦИОННЫЕ СТУДЕНТЫ ВУЗОВ США

Е. И. Козьменко

В статье рассматривается проблема определения характеристик современных американских студентов. Демографические изменения США 1970-х годов привели к появлению нового студенческого контингента. Если к тому времени вузы имели дело с теми студентами, которые закончили обучение в школе и сразу поступили в вуз, посвящали все время только обучению (не работали) и не имели финансовых трудностей, то такие студенты теперь составляют только четверть контингента соискателей высшего образования. То есть педагоги работают в основном со студентами, которые имеют определенные отличия по сравнению с традиционными студентами. Такая категория получила название «нетрадиционные студенты». В начале XXI века появляется ряд исследований, которые изучают особенности этой категории студентов и доказывают пользу использования их опыта. В статье анализируются научные работы представителей американской педагогики по поводу определения категории «нетрадиционные студенты». Поначалу к таким студентам относили тех, кому на момент вступления в вуз было более 24 лет, кто жил не в общежитии и не учился на дневной форме обучения. Постепенно это определение изменялось, и ученые в начале XXI века дополнили определение различными характеристиками. Появились три категории нетрадиционных студентов по количеству имеющихся у них характеристик. Но не все педагоги признавали эту проблему, и долгое время отношение к таким студентам демонстрировало несколько различных подходов, которые указываются в статье. В последнее время значительно расширилось определение нетрадиционных студентов, и сейчас ученые считают, что это, кроме указанных признаков, могут быть «представители первого поколения», лица с низким социально-экономическим статусом, представители этнических меньшинств, иммигранты и т.д. Итак, в современном высшем образовании преобладают студенты, имеющие определенное количество нетрадиционных характеристик, поэтому американским вузам крайне необходимо уделить соответствующее внимание этим студентам и создать условия достижения успеха.

Ключевые слова: американские студенты, нетрадиционные студенты, вузы США, успех, подходы к нетрадиционным студентам, студенты «первого поколения».

NON-TRADITIONAL US UNIVERSITY STUDENTS

O. I. Kozmenko

The problem of determining the characteristics of modern American students is considered in this article. The demographic changes of the United States in the 1970s led to the emergence of a new student population. For a long time, the most students in universities were those who entered postsecondary education in the same calendar year that he or she finished high school, just studied (did not work) and had no financial difficulties. Now such students are only a quarter of the higher education students. So, lecturers work mainly with students who have certain differences in comparison to traditional students. This category is called «non-traditional students». At the beginning of the XXI century, a number of studies appeared about this category of students to prove the benefits of using their experience. The article analyzes the scientific researches of American pedagogues regarding the definition of the category «non-traditional students». Initially, such students were those who were more than 24 years old at the time of entering the university, who did not live in a campus and did not study full-time. Gradually, this definition changed and scientists at the beginning of the 21st century expanded the definition with various characteristics. Three categories of non-traditional students appeared according to the number of characteristics they have. But not all researchers recognized this problem and the article discusses Donaldson and Townsend's (2007) four classifications that illustrate how researchers in higher education perceive nontraditional student characteristics and experience. Recently, the definition of non-traditional students has expanded significantly, and now, it also considered such characteristics as «first-generation students», people with low socio-economic status, representatives of ethnic minorities, immigrants, etc. So, in modern higher education, students which certain number of non-traditional characteristics prevail, so American universities need to pay appropriate attention to these students and create the conditions for their success.

Keywords: *American students, non-traditional students, US universities, success, approaches to non-traditional students, first-generation students.*

Козьменко Олена Іванівна – докторантка кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна). E-mail: olena_kozmenko@ukr.net

Козьменко Елена Ивановна – докторантка кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (г. Северодонецьк, Україна). E-mail: olena_kozmenko@ukr.net

Kozmenko Olena Ivanivna – Doctoral student of the Department of Pedagogy, Ph. D., Associate Professor of the Department of Foreign Languages and Professional Communication of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: olena_kozmenko@ukr.net